

IV JORNADES DE PRÀCTICA PSICOMOTRIU
"EL COS I L'IMATGE"
28 i 29 de novembre de 2003

COMUNICACIÓ PSICOMOTRICITAT D'AJUDA (GRUP DE MENORCA)

1.- PRESENTACIÓ PERSONAL

Aquest grup està format per cinc mestres, de dos centres diferents. Na Nina forma part de l'equip de mestres del segon cicle de l'E.I "Es Poriol" de Ciutadella de Menorca.

Aquesta escola forma part del Patronat d'escoles infantils de Ciutadella, les aules del primer cicle són sostingudes amb fons públic de l'Ajuntament, Consell Insular i els pares. I les de segon cicle són concertades per la Conselleria d'Educació.

L'escola és petita, tenim un total de 150 fillets/es entre els dos cicles d'educació infantil de 0-6.

I les demés Na Leo, na Marian, na Fanni i na Cris mestres que treballem a l'escola I.Dr. Comas Camps d'alaior. La nostra escola és pública i consta de vuit unitats d'Educació Infantil i catorze de primària. És una escola grossa que té 380 alumnes, situada en un poble petit de l'interior de Menorca.

Des de l'any 89 a les nostres escoles es fa psicomotricitat educativa. En aquell moment ni tan sols disposaven de cap aula per poder-la fer, però amb una mica d'imaginació i ganes vam trobar una solució, desmuntar cada setmana una aula per poder-la fer.

Per tant ja uns quants anys que els dos centres tenen experiència en psicomotricitat educativa.

L'escola des de fa anys ha dut una línia clara d'aquesta pràctica seguint la filosofia de Bernat Acouturier.

D'ON VA SURGIR LA PSICOMOTRICITAT D'AJUDA

Les nostres escoles sempre han estat obertes a tots els recursos pedagògics que han anat surgint i que representaven un avanç en els aprenentatges dels nostres infants.

Així i tot, encara no havíem trobat una manera per poder solucionar petits conflictes de relació, convivència i afectius que tenien alguns fillets i filletes de les nostres aules, i que quedaven al marge de les ajudes que podia oferir-li l'escola.

Quan ens van donar l'oportunitat de realitzar un postgrau de psicomotricitat d'ajuda (psicomotricitat alternativa a la educativa) vàrem pensar que ens podria ajudar en els casos d'aquests infants. De fet, feia temps que treballàvem la psico educativa en els nostres centres, i estàvem convençudes que era una eina i una activitat molt positiva pels infants per treballar les emocions, inhibició, relació ...però no era suficient.

Així ho vàrem fer i ara explicarem la nostra experiència

2.- DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT.

- les activitats prèvies a la intervenció.
 - o Qüestions organitzatives;
 - o Elaboració del calendari de treball;
 - o Elecció dels infants dels grups,
 - o Elaboració dels contractes (família, infant,...);
 - o Preparació i selecció de pautes d'observació de les sessions;

- les activitats pròpies del procés d'intervenció:
 - o les sessions setmanals;
 - o l'abans de la sessió (projecte de la sessió);
 - o el després de la sessió (recollida i buidatge de la sessió a partir de l'observació).

A.- ACTIVITATS PRÈVIES A LA INTERVENCIÓ

Abans d'iniciar la intervenció pròpiament dita, vam haver de seguir unes passes per engegar el projecte d'ajuda psicomotriu.

Primer de tot, s'han d'aclarir les qüestions organitzatives: en primer lloc s'ha de presentar el projecte a l'Equip Directiu, aquest el valorarà i l'exposarà al claustre de professors. Una vegada aprovat serà necessari cercar un horari per a la disponibilitat de la sala i la compatibilitat de les tutores i els alumnes.

Aquesta pràctica que es dur a terme dins les dues escoles està contemplada dins el PGA, ja que és una activitat que s'ha de valorar i se l'ha de reconèixer (no és una activitat que es dur a terme de manera anònima i com una cosa de més a més).

Una vegada aconseguit això comencem a elaborar el calendari, centrant les activitats principals del projecte en els dos primers trimestres, ja que el

tercer pensem que és molt curt, els infants tenen les sortides a dormir ... i només el dedicarem a les entrevistes finals amb les tutores i famílies.

El calendari l'hem organitzat per trimestres perquè ens semblava més pràctic. En ell hi programem:

- les reunions prèvies amb les famílies i tutores;
- les sessions pròpies amb els fillets;
- les reunions de coordinació del grup;
- les trobades per anàlisi de vídeos amb un grup de treball extern junt amb un assessor, en Vicenç Arnaiz

Com veis, aquesta pràctica implica tot aquest procés que necessita el seu temps i fer-ho amb calma.

ELECCIÓ DELS INFANTS

El següent pas és decidir els fillets que formaran els grups d'ajuda i que treballarem.

Per elegir-los, tenim en compte primer de tot, els fillets que van participar el curs passat i que pensem que seria bo donar-los continuïtat, perquè les seves necessitats no han estat resoltes.

En segon lloc, ens reunim amb les tutores per demanar-les quins fillets o filletes pensem que podrien entrar en aquests grups de treball, ja que és important l'opinió i col·laboració d'aquestes perquè són les que realment conèixen i conviuen dia a dia amb els infants.

Els principals criteris utilitzats són:

- que fossin demandes de les tutores
- que les dificultats o problemàtiques no fossin molt grans
- Prioritzar alteracions d'inhibició, excés de pulsivitat, problemes afectius ...
- que no fessin la pràctica educativa amb cap de nosaltres
- que tinguessin la mateixa edat (si podia ser)
- que hi hagués fillets i filletes

En tot moment, tenim en compte els indicadors de què un infant presenta necessitat d'ajuda:

- 1.- Indicadors que es reflecteixen en el propi cos: moviment, acció, capacitat de maternar-se, capacita de tenir cura d'ell mateix ...
- 2.- Relació amb l'espai: moviment, acció, el joc ... Aquesta relació la trobem en moviments repetits dins l'espai.

- 3.- Qualitat de la representació espacial coherent i adaptada: representació gràfica de l'espai construït.
- 4.- La relació amb el temps: dificultat d'acceptar el temps de l'activitat o el pas d'una activitat a una altra.
- 5.- A nivell de comportament, l'expressivitat de l'infant en les relacions del món extern. Agressions, conflictes, alteracions emocionals ...
- 6.- A nivell del propi cos - sensorialitat massiva - infant que no para de moure's per procurar-se plaer, és una estereotipia motora que el tanca en la seva sensualitat.
- 7.- Alteracions que poden tenir a nivell del pensament imaginari lligat a la capacitat de jugar, fer i estar actiu i creatiu.
- 8.- A nivell del pensament cognitiu, capacitat o no d'utilitzar codis o símbols i d'organitzar el pensament lògic.
- 9.- Capacitat de comunicar: la qualitat de l'intercanvi, l'expressió i l'escolta.

COINTERVENCIÓ

Una de les dinàmiques de treball que hem utilitzat dins l'aula de Psicomotricitat és la de co-intervenció entre les dues psicomotricistes.

El diàleg, la relació, la disponibilitat, el suport que s'estableix dins la sala entre les dues psicomotricistes, és un testimoni que el diàleg i l'enteniment pot existir un bon model per aquests infants que estan mancats en aquests aspectes.

Exemple: si els pares no s'entenen entre ells, serà difícil que aquests entenguin els seus fills.

Són dues persones que miren, dues persones que pensen, i actuen de diferent manera, però sempre es complementen.

Aquesta forma de treball l'avaluam com molt positiva ja que cadascuna es sent recolçada per l'altra, per tant les reflexions i suggeriments són més enriquidors.

ELABORACIÓ DELS CONTRACTES (AMB LA FAMÍLIA, AMB L'INFANT)

Després d'haver presentat el projecte a les tutores i de decidir quins són els infants que formaran el grup d'ajuda, ens hem posat d'acord per elaborar els contractes amb la família i amb els propis infants.

Pel que fa als pares, ens hem reunit amb cada una de les famílies. En el cas dels que ja coneixen el projecte del curs passat, la reunió és més informal. En canvi en els fillets nous feim una petita entrevista amb ells per tal de recollir informació sobre el context socio-familiar, fer un intercanvi d'opinions sobre els seus fills, escoltar-los i observar com xerraven

d'ells,...L'objectiu d'aquestes entrevistes és establir d'alguna manera el contracte, és a dir explicar-los que farem i el temps aproximat de les sessions. Per realitzar aquestes entrevistes hem seguit uns guions i esquemes (**Anexe 1**)

La mateixa actitud que es té amb l'infant, l'hem de tenir amb els pares:

- disponibilitat.
- comprensió
- reconeixement

Si la família reconeix la necessitat després es pot començar a treballar. Hem de comunicar a la família les conquestes positives.

Les coses positives són les que compten i allò negatiu com un projecte de futur.

No hem de culpabilitzar mai a la família.

Durant les entrevistes amb els pares no se'ls ha de culpabilitzar.

En les entrevistes amb les famílies hem de procurar:

- Distingir els límits (evitar entrar en la dinàmica profunda afectiva de la família)
- Donar-los confiança i compartir amb ells el projecte d'ajuda (compartir principis i descobriments)
- Deixar clar el nostre rol i donar missatges clars.

Pel que fa als infants, és la tutora qui els explica, que formaran part del grup d'ajuda psicomotriu, que aniran a fer psicomotricitat amb un grup petit de fillets/es, un dia diferent al de la psicomotricitat educativa i amb companys/es d'altres classes. (**Anexe 2**)

B.- PREPARACIÓ I SELECCIÓ DE PAUTES D'OBSERVACIÓ DE LES SESSIONS

Per poder recollir informació sobre els fillets/es, creim necessari elaborar dos tipus de graelles d'observació (**Anexe 3**):

1.- La individual.

Hem utilitzat dos tipus de pautes d'observació individual, estructurades a partir dels paràmetres psicomotors.

El model **1** engloba els següents apartats:

-Espai/ruptures	-Relació
-L'expressivitat	-Habilitat motriu
-Intervenció dels adults	-Observacions

El model 2 engloba els següents apartats:

L'infant en relació:

-al seu cos

-als seus companys/es i l'adult

-als espais

-als objectes

2.- La pauta grupal

Aquesta recull les dades més significatives del desenvolupament de la sessió i algunes propostes per les properes.

C.- DESENVOLUPAMENT DE LA INTERVENCIÓ

Al llarg d'aquest primer trimestre i en relació a la intervenció hem realitzat els següents passos:

A.- Avaluació inicial dels infants a partir de la observació dels paràmetres psicomotors.

Pensem que per poder fer una avaluació dels paràmetres psicomotors dels infants primer de tot hem de fer una observació directa d'ells. Per això ens hem plantejat que les dues primeres sessions del grup d'ajuda tinguin aquesta finalitat. Tanmateix, abans de començar les sessions iniciem la recollida d'informació, sobre els alumnes, amb les tutores i un primer contacte amb les famílies.

Per dur a terme les observacions individuals dels infants, que més tard ens van servir per fer les hipòtesis, hem utilitzat una de les pautes d'observació elaborades abans. També creim oportú enregistrar en vídeo alguna sessió per tal de poder recollir la informació d'una manera més objectiva i recuperar la que, durant l'observació interactiva, es pot perdre.

B.- Plantejament de les hipòtesis de cada infant i els objectius a treballar amb cadascun d'ells.

C.- Elaboració dels projectes de cada sessió.

Per fer-ho tenim en compte l'organització de la sala i com pensar la nostra intervenció.

En relació a l'organització de la sala de psicomotricitat i els seus materials diferenciem aquests espais per a cada moment.

- Un espai per al ritual d'entrada (diferent a l'utilitzat en la psicomotricitat educativa) creat amb un parell de matalassos prims.
- Un espai de reassegurament (destrucció, oposició, amagar-se ...) amb coixins i matalassos de diferents tamanys i formes.
- Un espai sensoriomotor creat amb materials com, les espatlles, una rampa, matalassos gruixats i grossos, plínton i coixins durs i grossos.
- Un espai simbòlic on utilitzam de nou tots els coixins, alguns matalassos i les teles (si ho trobàvem oportú)
- Un espai per la representació i material a utilitzar (fustes, pintura, plastelina ...) i ritual de sortida.

Pel que fa a la nostra intervenció:

- ✍ En el ritual d'entrada, del primer dia, vam establir els contractes amb els infants: explicar-los qui formarà el grup, quantes sessions farem, dia i hora, observar, junts, com està distribuïda la sala i quines són les seves normes. Els demés dies recordam les normes, parlam de la sessió anterior...
- ✍ En el moment de l'expressivitat motriu i de la representació intervenim seguint el sistema d'actituds del psicomotricista: seguretat, llei, escolta, company simbòlic i mirada perifèrica.

Després ve el moment de revisar la hipòtesi de cadascun dels infants i el replantejament dels objectius. Per fer-ho partirem del seguiment de cada un d'ells, i veurem si la seva evolució és positiva o si encara no han fet cap pas, la qual cosa ens farà modificar el nostre plantejament i els futurs projectes de sessió amb diferents intervencions.

No hem de culpabilitzar ni al filllet, ni als pares, ni a les mestres, ... de que hi hagi un estancament. Sempre caldrà veure una evolució evident en l'infant (Exemple: un somriure, més tranquil·litat en les accions, se mostra més reafirmat ...)

D.- ACTIVITAT QUE S'HAN DE DESENVOLUPAR FINS AL FINAL DEL PROJECTE

Les principals activitats que hem de desenvolupar fins al final del projecte són:

- Sessions programades en el calendari

- Seguiment del procés d'intervenció i ajustament del projecte
- Seguiment de la coordinació amb les famílies
- Reunions de seguiment amb les tutores
- Reunions de coordinació de grup
- Valoració final de cadascun dels infants
- Preparació de la separació
- Devolució dels resultats a totes les parts implicades

E.- COMENTARI S SOBRE L'EXPERI ÈNCIA

En primer lloc voldríem destacar la importància que ha representat per a nosaltres com professionals tenir l'oportunitat de poder seguir treballant amb el grup d'ajuda psicomotriu, per una part per a posar en pràctica tots els continguts i experiències viscudes, arrel del postgrau de formació en Ajuda Psicomotriu, i per un altra per a donar continuïtat a la feina iniciada el curs passat amb un grup d'infants els quals creïem que no va quedar resolt el seu conflicte emocional.

Creïem important arrelar dins la comunitat escolar, aquest nou tipus d'ajuda a través de la psicomotricitat en petit grup, per assumir la ralitat de lan ostra escola i les característiques del seu alumnat, caracteritzats per una gran diversitat tant cultural com social, que ens obliga a cercar noves estratègies d'atenció i intervenció davant aquest fet.

En les aules ens trobem amb infants immersos en un excès d'expressivitat motriu (massa o massa poca) que poden arribar a ser una càrrega "feixuga" per els docents, les tutores d'Educació Infantil des d'un principi es varen interessar per conèixer i recolzar aquest tipus de pràctica psicomotriu com una resposta als petits problemes.

També hem de ressaltar com a positiu el recolçament trobat en l'Equip Directiu de l'escola per a fer possible tota l'organització i coordinació de l'espai, així com, de la disponibilitat horària de les tutores per a poder realitzar la tasca.

Les dificultats trobades són la manca de temps que disposem per a la preparació de les sessions, per desmuntar i muntar l'aula, per a trobar un moment per a la reflexió, això fa que moltes vegades sigui necessari cercar un temps fora de l'horari lectiu per a fer-ho, encara que sigui "feixuc", quan és fa amb il·lusió no ho és tant.

En resum, valoram l'experiència com a positiva i enriquidora, tant pels infants com per nosaltres i creim que una de les claus més importants perquè això funcioni és tenir com a base la coordinació, el diàleg i la comunicació, cosa que intentem mantenir en aquest projecte.

EN EL MARC ESCOLAR	
ARRIBADA A L'ESCOLA	
ENTRADA A LA CLASSE	
A LA CLASSE	
EN EL PATI	
EN ELS LAVABOS	
EN EL MENJADOR ESCOLAR	
EN LA PSICOMOTRICITAT EDUCATIVA	
EN LA SORTIDA DE L'ESCOLA	

SÍNTESI DE LES INFORMACIONS

QÜESTIONARI

Com es desenvolupa la jornada del seu fill?

1. Al aixecar-se

- s'aixeca tot sol? A quina hora?
- Està de bon humor?

2. Al vestir-se

- es vest tot sol?
- Tria ell la seva roba? Té prenes preferides? És "coqueto"? es preocupa per la seva roba?
- El vestir-se, és un moment agradable per a ell o tot el contrari?

3. El berenar

- berena al dematí? Què li agrada menjar?

4. La sortida cap a l'escola

- la sortida és desitjada, precipitada, retrassada?
- Quan es separa o es retroba amb vostè, com succeeix açò?

5. Les ruptures extraordinàries

- ha hagut de separar-se del seu fill/a?
- Com va succeir? Per a ell? Quan va tornar, el va trobar canviat?

6. Les activitats i les relacions a casa

- com es comporta a casa? (quan torna de casa i els dies de festa) Està calmat o agitat?
- Participa espontàniament en les activitats de casa? (recollir, treballs domèstics, cuina, compres...)
- Ajuda a la seva mare? Al seu pare?
- Té alguna activitat a casa a la que està molt lligat?

Les relacions amb la mare, el pare: dependents, independents, comportament de bebé, rebel, insolent, colèric, gelós, "fanfarron", mentider...

Les relacions en la vida: curios, inquiet per als aconteixements? Sobre el desenvolupament de la vida? El naixement, la mort, la malaltia? El matrimoni? La separació?

- juga sol? Amb els seus germans/es? Amb els seus amics?
- Quins són els seus jocs preferits?

Les relacions amb els germans, germanes i amics: tímid, discutidor, brutal, "desdichado", gelós, impulsiu, ho vol dirigir tot?

7. Els deures i l'escola

- Li agrada anar a escola? Com ralla de la seva mestra?
- Li agrada mostrar el que fa a l'escola?
- Fa els deures tot sol? Acaba la feina o es desanima prest? Està distret?
- Fa preguntes molt sovint? Quin tipus de preguntes?

8. L'alimentació

- menja bé? A les hores habituals? Fora d'hores? Té plats preferits?
- Menja tot sol? Com, amb una forquilla i ganivet? El menjar li dura molt? És net menjant? Digereix bé?

Els problemes d'alimentació de la primera infància: puntuals, freqüents, des de quan?

9. La neteja personal

- li agrada el moment de rentar-se? El bany? Quan renta cabells?
- Es renta sol?
- Accepta rentar-se amb una altra persona?

- Li agrada mirar-se al mirall?
- El molesta embrutar-se?

10. El son

- va a dormir fàcilment?
- Dorm tot sol? Amb un altre fiet a l'habitació?
- Té costums per adormir-se? (llum, objectes, moviment, postura)
- Dorm bé? Es desperta? Plora? Crida? S'aixeca a la nit? És eneurètic?

Els problemes de la son són: puntuals, freqüents? Des de quan?

11. L'excusat

- Va tot sol a l'excusat? Necessita ajuda?

Els problemes de l'excreció: enurèsia, encopresi?

12. La salut

- Té bona salut? Ha tingut les malalties de la infància (rubeola, volatge...)?
- Com es comporta quan està malalt?
- Li agrada estar malalt? Es queixa freqüentment? Inventar falses malalties imaginàries?
- Té malalties reals repetitives i intenses com cefalees, asma, bronquitis, eccema, malalties articulars, digestives, circulatòries?
- S'inquieta per la malaltia? Per la mort?

EN EL MARC FAMILIAR

Aixecar-se

Vestir-se

El berenar

La sortida a
l'escola

Les ruptures

Les activitats.
Les relacions a
casa

Els deures
escolars

El dinar

La neteja
personal

El son

Els serveis

La salut

Síntesi de les informacions: